

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ**

**ЛІТЕРАТУРНІ КУРСИ  
ЗА ВИБОРОМ В УМОВАХ  
ПРОФІЛЬНОГО  
НАВЧАННЯ**

**10 (11) класи**

***Збірник програм***

КИЇВ  
ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА  
2011

УДК 373.5.091.31-059.1:82.09](083.97)

ББК 74.202+83

Л64

*Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних  
закладах МОН МС України*

*За загальною редакцією*

**Яценко Т.О.**, кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника, завідувача лабораторії літературної освіти

*Автори програм:* **Яценко Т.О.**, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник; **Шевченко З.О.**, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник; **Паламар С.П.**, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник; **Братко В.О.**, науковий співробітник; **Логвіненко Н.М.**, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Л64 **Літературні** курси за вибором в умовах профільного навчання:  
10 (11) класи : зб. програм [Текст] / Т.О. Яценко та ін. — К. :  
Педагогічна думка, 2011. — 88 с.

ISBN 978-966-644-183-9

Програми літературних курсів за вибором сприяють поглибленню та розширенню філологічних знань учнів старших класів, оволодінню вміннями аналізу художнього твору на літературознавчому рівні в широкому культурологічному контексті.

Програми літературних курсів за вибором складено відповідно до державних вимог чинних Програм з української та світової літератур для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів (10, (11) класи).

УДК 373.5.091.31-059.1:82.09](083.97)

ББК 74.202+83

ISBN 978-966-644-183-9

© Інститут педагогіки НАПН України, 2011  
© Педагогічна думка, 2011

# ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА В КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ

ПРОГРАМА СПЕЦІАЛЬНОГО КУРСУ

**Напрямок — філологічний**

**Профіль — українська філологія,  
іноземна філологія, історико-філологічний**

**Клас — 10 (11) класи**

*Схвалено для використання у загальноосвітніх  
навчальних закладах*

*(лист МОН України від 13.10.2010 №1.4/18-Г-716)*

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреев Л.Г. Импрессионизм = Impressionnisme: Видеть. Чувствовать. Выражать. — М.: Гелеос, 2005. — 320 с.: ил.
2. Белый А. Символизм как миропонимание / Сост., вступ. ст. и примеч. Л.А. Сугай. — М.: Республика, 1994. — 528 с. — (Мыслители XX века).
3. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: Франківський період. — Київ: Факт, 2009. — 156 с.
4. Западно-европейское искусство II половины 19 века: Сборник статей. — М.: «Искусство», 1975
5. Історія світової культури: Навчальний посібник / Під ред. Шейко В. М., Гаврюшенко О. А., Кравченко О. В. — К.: Кондор, 2006. — 408 с.
6. Історія українського мистецтва: В 6-ти томах. — К.: АН УРСР. — Т.1. — К., 1966. — 450с.; Т.2. — К., 1967. — 468 с.; Т.3. — К., 1968. — 439 с.; Т.4, Кн.1. — К, 1969. — 363 с.; Т.4, Кн.2. — К., 1970. — 435 с.; Т.6. — К., 1968. — 451 с.
7. Історія української культури. У 5 т. — К., 2001–2004.
8. Історія української музики: В 6-ти томах / Під ред. М. М. Гордійчук і ін. — Т.1 — К., 1989; Т.2,3 — К., 1990; Т.4 — К., 1992; Т.5 — К., 2004.
9. Касьянов Г. В. Українська інтелігенція на рубежі XIX–XX століть: соціально-політичний портрет. — К.: Либідь, 1993. — 176 с.
10. Кравець М. С. Культурологія: Підручник. — Новий світ-2000 — 2007. — 320 с.
11. Криловець А. О. Українська література перших десятиріч XX століття: філософські проблеми. — Тернопіль: Навчальна книга — Бодан, 2005. — 256 с.
12. Культурологія: Навчальний посібник. — К: КНЕУ, 2001. — 121 с.
13. Культурологія: Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. / М. М. Закович, І. А. Зязюн, О. М. Семашко та ін. / За ред. М. М. Заковича. — 4-те вид., стер. — К.: Знання, 2009. — 589 с.
14. Наєнко М. К. Художня література України. Ч. II. — К.: Просвіта, 2005.
15. Наказ МОН України від 11.09.2009 р. №854 «Про затвердження нової редакції Концепції профільного навчання у старшій школі» // Українська мова та література в середніх школах, ліцеях та колегіумах. — №10.
16. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. — К.: Либідь, 1997. — 360 с.
17. Постмодернизм: Энциклопедия / Сост. и науч. ред. А. А. Грицанов, М.А. Можейко. — Минск: Интерпрессервис; Книжный Дом, 2001. — 1040 с.

# СОНЕТ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ І СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

## ПРОГРАМА СПЕЦІАЛЬНОГО КУРСУ

Напрямок — *філологічний*  
Профіль — *українська філологія,  
іноземна філологія, історико-філологічний*  
Клас — *10 (11) класи*

*Схвалено для використання у загальноосвітніх  
навчальних закладах  
(лист МОН України від 13.10.2010 №1.4/18-Г-714)*

*Автори програми:*

**Паламар Світлана Павлівна,**

старший науковий співробітник лабораторії літературної освіти Інституту педагогіки НАПН України, канд. пед. наук;

**Братко Валентина Олександрівна,**

науковий співробітник лабораторії літературної освіти Інституту педагогіки НАПН України;

*Рецензенти:*

**Снегірєва Валентина Василівна,**

старший науковий співробітник лабораторії навчання російської мови та мов інших етнічних меншин Інституту педагогіки НАПН України, канд. пед. наук;

**Ушакова Тетяна Сергіївна,**

учитель української мови і літератури Київської гімназії східних мов №1, учитель-методист.

## ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасний полікультурний світ спрямовує шкільну літературну освіту на підготовку творчого, кваліфікованого читача, формування його ціннісних орієнтацій, естетичних ідеалів, розширення і збагачення емоційного досвіду, розвиток інтелектуальних можливостей, вироблення принципів оцінювання художніх явищ. Успішно розв'язувати ці складні завдання допомагає вивчення класичної літератури, зокрема поезії, оскільки саме вона найкраще розвиває естетичні смаки й уподобання читачів.

Сонет — один із найскладніших і найцікавіших жанрів світової канонічної поезії. Майже 800 років він є випробуванням на майстерність, поетичну зрілість — для поетів і зразком високої поезії — для читачів. Однак у шкільній практиці жанру сонета не приділялося належної уваги. Це пояснюється, вочевидь, і складністю цієї поетичної форми, і тим, що в методиці літератури проблема вивчення сонета залишається недостатньо розробленою.

Спеціальний курс «Сонет в історії української і світової літератури» для учнів 10-х(11-х) класів сприятиме поглибленому вивченню жанру сонета як традиційної класичної поезії, розвитку читацької культури старшокласників.

**Метою** спецкурсу є удосконалення читацьких компетенцій старшокласників, розвиток їх естетичного смаку, духовної культури, сприяння формуванню життєвих цінностей учнів.

**Завдання спецкурсу:**

- закріпити розуміння художніх ознак сонетного жанру;
- вдосконалювати навички читання й аналізу ліричних творів, розвивати вміння використовувати літературознавчі поняття і терміни для аналізу й інтерпретації художніх текстів; формувати початкові навички літературного дослідження і текстологічного аналізу;
  - вчити розрізняти явища класичної і масової культури, визначати й оцінювати оригінальність творчої манери того чи іншого автора;
  - розвивати творче мислення учнів, удосконалювати їх мовленнєві компетенції;
  - ознайомити старшокласників з основами теорії і практики художнього перекладу;
  - розвивати й поглиблювати інтерес до української і світової літератури.

### Структура спецкурсу:

1. Класичний сонет — жанр поетичної лірики. Становлення жанру сонета. Сонет у поезії доби Відродження.

2. Розвиток жанру сонета в російській літературі XVIII – XX століть.

3. Розвиток жанру сонета в українській літературі.

Оптимальними на заняттях спецкурсу є такі методи, прийоми та форми організації навчальної діяльності учнів:

- семінари різного виду (дискусія, диспут, дебати тощо);
- шкільна лекція (оглядова, настановча, з елементами евристичної бесіди тощо);

- практичні заняття, практикуми, учнівські конференції;

Курс за вибором «Сонет в історії української та світової літератури» призначений насамперед для учнів суспільно-гуманітарного, художньо-естетичного та філологічного напрямів профільної школи, що дасть змогу задовольнити запити й потреби старшокласників щодо поглибленого вивчення української і світової літератури — поповнити знання з історії розвитку й становлення жанру сонета, розширити програми академічного рівня з української та світової літератур.

Під час добору сонетів для текстуального вивчення на заняттях спецкурсу враховувалася не лише їх естетична цінність (належність до традиційного канону), відповідність віковим особливостям учнів, а й бралася до уваги еволюція сонетного жанру від найдавніших часів до наших днів, здатність його репрезентувати певну добу, явище, стиль. Запропонований у програмі розподіл годин на вивчення навчального матеріалу може змінюватися словесниками залежно від конкретних умов роботи.

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів мають бути узгоджені з чинними програмами з української мови і літератури, світової літератури та методичними рекомендаціями, розробленими Міністерством освіти і науки України.

Усього — 35 годин.

На тиждень — 1 год.

Зміст навчального матеріалу	Кількість годин			Державні вимоги до рівня навчальних досягнень учнів	Культурологічний контекст
	Всього	Лекції	Практичні заняття		
Класичний сонет — один із жанрів поетичної лірики. Головні строфічні та жанрові ознаки сонета: канонічна форма, обсяг (чотирнадцятирядник), суворострофічна будова сонета (два катрени, два терцети); система римування (перехресне, охопне, суміжне); ритміка. Осмислення теорії сонета Й.-Р. Бехером у праці «Філософія сонета, або Мала настанова із сонета». Послідовний розвиток думки за змістом сонета («діалектична триада»): перший катрен — теза, другий — антитеза, терцети — синтез (сонетний замок). Поняття про неканонічні («вільні») форми сонетів: сонет 3	2			<p><b>Вступ</b></p> <p><b>Учень (учениця):</b>  <i>називає</i> ліричні жанри;  <i>розповідає</i> про будову класичного сонета, систему римування;  <i>називає</i> строфічні та жанрові ознаки сонета;  <i>пояснює</i> розвиток думки сонета: теза — антитеза — синтез;  <i>розповідає</i> про неканонічні форми жанру: сонет з обрамленням, безголовий сонет, сонет з кодою, сонет-акровірш, сонет питань і відповідей тощо;  <i>наводить</i> приклади сонетів українських і зарубіжних сонетярів; <i>виразно читає й аналізує</i> сонети (за вибором учителя або власним вибором);  <b>ТЛ:</b> дає визначення понять <i>канон, сонет, катрен, терцет, сонетний замок</i>.</p>	Найкращі зразки сонетів видатних представників жанру в історії української і світової літератури
	2	Лекції			
	2	Практичні заняття			

обрамленням; сонет з одним катреном, або безтоловий сонет; сонет зі зміщеним двовіршем; сонет із кодою; сонет на дві рими; сонет питань і відповідей; сонет-акровірш; сонет-байка тощо.					
<b>Із літератури доби Відродження</b>					
Розвиток жанру сонета як твердої строфічної форми у 20-і роки XIII століття в Італії. Утвердження класичної форми сонета у європейській і світовій літературі. Найвідатніші митці літератури доби Відродження (Данте Аліґ'єрі, Дж. Боккаччо, Ф. Петрарка, М. Сервантес, В. Шекспір та ін.). Загальні відомості про розвиток сонетної форми: <i>італійський, французький та англійський</i> сонети.	1	1	1	<b>Учень (учениця):</b> знає визначення класичного сонета як жанру; <i>порівнює</i> відомості про культуру Відродження, отримані на уроках світової літератури та всесвітньої історії; <i>пояснює</i> значення терміна «Відродження»; <i>розповідає</i> про становлення жанру сонета у світовій літературі; <i>визначає</i> творчість Данте, Петрарки, Боккаччо, Шекспіра як вершинні явища поезії доби Відродження; <i>виразно читає</i> сонети Данте, Петрарки, В.Шекспіра (за власним вибором).	Гуманістичні ідеали в літературі Відродження (Ренесансу). Нове відкриття культури і мистецтва античності у творах поетів доби Відродження. Ренесансні традиції у культурі слов'янських народів (кінець XIV–XV століття). Встановлення культурних зв'язків з країнами Західної Європи. Глибокий філософський зміст мистецтва Галічини, зокрема Бойківщини. Іконографічні сюжети живопису.
Розквіт сонетної форми в італійській літературі. Данте Аліґ'єрі « <i>Нове життя</i> » — книга про кохання — поєднання художньої прози з поезією.	1	1	1	<b>Учень (учениця):</b> <i>аналізує й пояснює</i> творчість поетів Ренесансу (Данте, Петрарки) як одну з вершин світової літератури;	Концепція людини і світу в культурі Відродження. Розквіт італійського живопису і скульптури (Сандро Боттичеллі, Леонардо да Вінчі,

Форма сонета Данте. Франческо Петрарка « <i>Книга лісенів</i> » — збірка віршів (317 сонетів), присвячених Лаурі; тема кохання в сонетах. Досконалість поетичної форми і художніх засобів виразності. Утвердження в творчості Петрарки форми італійського ( <b>abab cde cde</b> ) сонета.				<i>виразно читає й аналізує</i> сонети Данте і Петрарки (за вибором учителя), <i>визначає</i> провідну думку. <b>ТЛ:</b> <i>висловлює судження</i> про жанрові особливості сонетної форми; дає визначення поняття <i>італійський сонет</i> .	Рафаель Санті, Мікеланджело, Тиціан, та ін.). Сонети Данте і Петрарки в українських перекладах: М. Рильського, Є. Дроб'язка, Г. Кочура, Д. Паламарчука.
Сонет у літературі Іспанії та Португалії пізнього Відродження. Іспанська поезія золотого доби (XVI–XVII ст.): Хуан Боскан, Гарсіласо де ла Вега, Педро Кальдерон, Мігель де Сервантес Сааведра. Вершина сонетної форми в іспанській літературі золотого доби — сонети великого драматурга і лірика Лопе де Вега. Музичність і афористичність сонетів видатного португальського поета Л. Камоенса.	1	1	1	<b>Учень (учениця):</b> <i>розповідає</i> про розвиток жанру сонета в португальській та іспанській літературі; <i>називає</i> імена Л. Камоенса, Хуана Боскана, Гарсіласо де ла Вега, П.Кальдерона, М. Сервантеса, Лопе де Вега як найвідатніших поетів літератури доби Відродження; <i>виразно читає і аналізує</i> сонети Камоенса, Боскана, Кальдерона, Гарсіласо де ла Вега, Лопе де Вега (за вибором учителя або власним вибором)	Фольклорне підґрунтя іспанської поезії золотого доби (XVI–XVII ст.). «Італійська школа» в іспанській та португальській літературі: розвиток традицій Данте, Петрарки, Боккаччо. Сонети іспанських і португальських поетів в українських перекладах Г. Лагника, Д. Павличка.
Розвиток жанру сонета у французькій літературі доби Відродження. Творчість поетів «Плеяди». Цикли П'єра Ронсара «Кохання»	1	1	1	<b>Учень (учениця):</b> <i>розповідає</i> про розвиток жанру сонета у французькій літературі, <i>характеризує творчість</i> поетів «Плеяди»;	Нова гуманістична поезія Франції. Трактат Ж. дю Белле «Захист і прославлення французької мови» (1549).

<p>ня до Касандри», «Сонети до Олени» та ін.</p> <p>Жоашен дю Белле — поет-пропагандист французької національної поезії.</p> <p>Суворі формальні вимоги до написання сонета (використання точних рим; заборона на повторення слів, крім сполучників і займенників; чітке синтаксичне відокремлення катренів і терців від одного; наявність «діалектичної тріади»: теза-антитеза-синтез).</p> <p>Виокремлення французької форми сонета: <b>abba abba ccd eed</b>.</p>				<p>виразно читає сонети П. Ронсара, Ж.дю Белле і <i>аналізує</i> їх; <i>розповідає</i> про жанрові особливості сонетної форми; <i>пояснює</i> суворі формальні вимоги до написання сонета; <b>ТЛ:</b> дає визначення поняття <i>французький сонет</i>.</p>	<p>Вплив італійської літератури (Ф.Петрарка) на творчість французьких гуманістів. Сонети представників «Плеяди» у перекладах М. Рильського, М. Стріхи, Д. Павличка. Музичні твори французьких композиторів на слова П. Ронсара.</p>
<p>Розвиток жанру сонета в англійській літературі доби Відродження (Ф.Сідні, Е. Спенсер та ін.).</p> <p>Сонети В. Шекспіра — вершина ліричної поезії. Гуманістичні цінності в поезії Шекспіра, оспівування дружби і кохання в сонетах (8, 19, 23, 27, 61, 66, 74, 76, 90, 91, 102 та ін.).</p> <p>Форма «англійського» («шекспірівського») сонета: <b>abab cdcd efef gg</b> (три катрени і заключний дистих).</p>	1	1	<p><b>Учень (учениця):</b> називає найвизначніших представників сонетної форми в англійській літературі; <i>пояснює, виразно читає й аналізує</i> сонети Шекспіра (за вибором учителя або власним вибором); <b>ТЛ:</b> <i>розповідає</i> про жанрові особливості сонетної форми; дає визначення поняття <i>англійський сонет, дистих</i>.</p>	<p>Розвиток поезії, прози, театрального мистецтва в Англії у другій половині XVI століття.</p> <p>Українські перекладачі творів Шекспіра: Є.Гребінка, М.Рильський, Борис Тен, І.Стешенко, Г. Кочур та ін. П'єси Шекспіра на сценах українських театрів.</p> <p>Сонети Шекспіра в музиці (8 сонетів М. Таривердієва та ін.).</p>	

### ІЗ ЛІТЕРАТУРИ XVII—XVIII СТ.

<p>Розвиток сонетної форми в російській літературі.</p> <p>Василь Тредіаковський — «першовідкривач» сонета в російській поезії XVIII століття (переклад з французької мови класичного сонета Барро).</p> <p>Непорушні традиції доби Відродження у сонетах О. Сумарокова, М.Хераскова, М.Муравйова.</p> <p>Сонети з авторською підказкою О. Ржевського.</p> <p>Поетичні експерименти І. Дмитрієва.</p>	1	1	<p><b>Учень (учениця):</b> характеризує і називає основні риси класицизму; <i>пояснює</i> особливості форми російського сонета XVIII століття; <i>називає</i> імена російських поетів — укладачів сонета; <i>виразно читає й аналізує</i> сонети В.Тредіаковського, О. Сумарокова, М.Хераскова, М.Муравйова, О.Ржевського, І.Дмитрієва (за вибором учителя або власним вибором).</p>	<p>Класицизм як загальний напрям у літературі XVII—XVIII століття.</p> <p>Узагальнення теоретичних засад класицистичної літератури в трактаті «Поетичне мистецтво» Н.Буало (античність як естетичний канон, культ розуму).</p> <p>Реформа російського віршування.</p> <p>Праці В. Тредіаковського «Новий і короткий спосіб для складання російських віршів...» (1735) та М.Ломоносова «Лист про правила російського віршування» (1739).</p>
<b>ІЗ ЛІТЕРАТУРИ XIX СТОЛІТТЯ</b>				
<p>Загальна характеристика розвитку культури і літератури XIX століття.</p> <p>Ствердження культу краси в мистецтві романтизму.</p> <p>Особливості розвитку романтизму в західній літературі.</p> <p>Риси героя-романтика: поривання до волі, творча фантазія, надзвичайний розмах почуттів тощо.</p>	1	1	<p><b>Учень (учениця):</b> називає основні риси та етапи літературного процесу XIX ст. (романтизм, поява модерністських течій); <i>пояснює</i> особливості розвитку сонета у першій половині XIX ст.; <i>називає</i> імена найвидатніших представників романтизму в світовій літературі;</p>	<p>Виникнення і розвиток нового літературного напрямку в світовій літературі.</p> <p>Романтизм як принципово нове світобачення, своєрідність літератури романтичного спрямування: реальність і фантазія, розрив між мрією і дійсністю, контрастні барви тощо.</p>

Відродження сонета в німецькій літературі (Й.В. Гете, А. Шлегель), англійській (В. Вордсворт), польській (А. Міцкевич). Принципи «чистого мистецтва» у сонетах «парнасців»: Ж.-М. Ередіа, Ш. Леконт де Ліль та ін.				<i>виразно читає сонети</i> Й.-В. Гете, В. Вордсворта, Ж. де Ередіа, А. Міцкевича (за вибором учителя та власним вибором). <b>ТЛ:</b> дає визначення поняття <i>романтизм</i> .	Сонет М. Зерова «Pro Domino». М. Рильський, Д. Паламарчук, М. Терещенко – перекладачі сонетів поетів-романтиків.
Пробудження інтересу до поетичної форми сонета в російській літературі першої половини XIX століття. Новаторські зрушення в сонетах А. Дельвіга. Трансформація форми російського сонета. Основні теми сонетів російських поетів (В. Жуковський, В. Кюхельбекер, Є. Баратинський, К. Батюшков, О. Пушкін, М. Лермонтов та інші.)	1	1	<b>Учень (учениця):</b> <i>розповідає</i> про відродження сонетної форми в епоху романтизму в Росії першої половини XIX століття; <i>виразно читає й аналізує</i> сонети А. Дельвіга, Є. Баратинського, О. Пушкіна, М. Лермонтова та ін. (за вибором учителя або власним вибором). <b>ТЛ:</b> поглиблення понять про засоби виразності в ліричних творах.	Загальна характеристика літератури і мистецтва Росії першої половини XIX століття. Розвиток романтизму, його естетичні засади й художні відкриття. Сонети російських поетів у перекладі І. Франка, М. Рильського.	

### СОNET ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТЬ

Загальна характеристика провідних шляхів розвитку поезії середини XIX ст. Нові грані романтичного світу в творчості Ш. Бодлера. Тлумачення предметних образів у сонеті «Відповідності».	2	2	<b>Учень (учениця):</b> <i>характеризує</i> в найзагальніших рисах символізм як літературний напрям на зламі XIX–XX ст.; <i>пояснює</i> , що Бодлер водночас був пізнім романтиком і одним із основоположників символізму;	Світовий авангард. Пошуки нових принципів і форм зображення дійсності, відтворення людських почуттів. Виникнення в поезії різноманітних літературних течій, напрямів і шкіл.
---	---	---	--	---

Художній світ поезії французького символізму. Основні естетичні принципи та поетичне новаторство символістів (П. Верлен, А. Рембо, С. Малларме). «Поетичне мистецтво» П. Верлена як маніфест символізму. Поняття про символ як основний засіб поетичного самовираження П. Верлена. Рух асоціацій у сонеті «Головівки». Стефан Малларме. «Лебідь». Сугестія (навіювання) як важливий художній засіб поезії символістів.			<i>визначає</i> музичність як важливу ознаку поезії Верлена; <i>наводить</i> приклади використання символів у сонетах Верлена, Рембо або Малларме; <i>виразно читає й аналізує</i> сонети Бодлера, Верлена, Рембо, Малларме; <i>висловлює</i> судження про сонети Малларме «Лебідь» і М. Драй-Хмари «Лебеді»; <b>ТЛ:</b> дає визначення понять <i>модернізм, символ, символізм, сугестія</i> .	Символізм як одна із стилізованих течій раннього модернізму. «Літературний маніфест. Символізм» Ж. Морреаса. Сонети Верлена, Рембо, Малларме у перекладах М. Лукаша, Г. Кочура, Д. Павличка. Сонет «Лебеді» українського неокласика М. Драй-Хмари.
«Срібна доба» російської поезії, її літературні напрями, течії та школи (символізм, акмеїзм, футуризм). Відродження поетичної форми сонета в російській поезії кінця XIX – початку XX століття. Нові теми і форми сонета. Культурна орієнтація (античність, доба романтизму, міфи тощо) поетів-символістів (К. Бальмонт, В. Брюсов, І. Анненський, А. Белій, О. Блок та ін.)	3	2	<b>Учень (учениця):</b> <i>характеризує</i> в загальних рисах символізм, футуризм, акмеїзм як літературні напрями останньої третини XIX – початку XX ст.; <i>самостійно готує</i> повідомлення про творчість поетів «срібної доби»; <i>виразно читає й аналізує</i> сонети К. Бальмонта, В. Брюсова, О. Блока, М. Гумільова, А. Ахматової, О. Мандельштама, Б. Пастернака, І. Северяніна та ін.;	Модерністські й авангардистські течії російської поезії кінця XIX – початку XX століття. Пробудження релігійно-філософської думки на межі XIX – XX століття (В. Соловйов, С. Булгаков, М. Бердяєв, П. Флоренський та ін.). Художні відкриття й новаторські риси в російській поезії «срібної доби».

Нові естетичні ідеали акмеїстів (М. Гумільов, А. Ахматова, О. Мандельштам). Пошуки нових засобів художньої виразності та словотворення поетів-футуристів (І. Северяїн, Б. Пастернак та ін.)					<b>ТЛ:</b> дає визначення поняття <i>символізм, акмеїзм, футуризм, алітерація, асонанс, інтертекстуальність</i> .	Сонети російських поетів у перекладах М. Рильського, Д. Павличка та ін. Романси на слова поетів «срібної доби».
<b>ІЗ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ</b>						
Жанр сонета в українській літературі (історія питання). Український сонет від XIX століття до наших днів. Найвідоміші українські сонетярі (І. Франко, М. Зеров, М. Рильський, П. Тичина, Б.-І. Антонич, Д. Павличко) та їхній внесок у розвиток жанру сонета.	1	1	1		<b>Учень (учениця):</b> знає визначення сонета як жанру; <i>визначає</i> вплив зарубіжних поетів на розвиток жанру сонету в українській літературі; <i>називає</i> його різновиди та імена відомих українських сонетярів; <i>відтворює</i> в загальних рисах історію розвитку українського сонета.	Канонічна форма і різновиди сонета (італійський, французький, англійський). Визнані представники світового сонетярства (Данте, Петрарка, Ронсар, Шекспір, Міцкевич, Брюсов, В'яч. Іванов, Волошин, Бальмонт).
Поява сонета на українському ґрунті в XIX ст. Перекладні сонети (Л. Боровиковський, О. Шпигоцький, М. Смотрицький). Подальша генеза сонетного жанру – перші оригінальні вітчизняні автори сонетів (А. Метлинський, О. Шпигоцький, М. Шашкевич, Ю. Федькович).	1	1	1		<b>Учень (учениця):</b> <i>складає</i> тези лекції вчителя; <i>самостійно готує повідомлення</i> про творчість перших українських сонетярів; <i>аналізує</i> сонети за власним вибором у єдності форми і змісту.	Історико-культурна ситуація в Україні в XIX столітті. Особливості розвитку літератури цього періоду. Причини виникнення інтересу до сонетярського мистецтва.

Проба сонетярського жанру у творчості П. Куліша, Лесі Українки, М.Вороного (друга половина XIX ст.)						
Творчість Івана Франка-сонетяря – вершина розвитку жанру сонета в українській літературі (цикли «Вольні сонети», «Осінні думи»). Руйнування канонічної форми, гра ритмікою і лексикою, принесення суспільної тематики.	1	1	1		<b>Учень(учениця):</b> <i>виразно читає</i> сонети І.Франка; <i>називає</i> особливості його сонетної творчості (використовуючи лекцію вчителя і власний пошук); <i>коментує, аналізує та інтерпретує</i> сонети Франка у зіставленні з сонетами Верлена.	Прихована спорідненість сонетів І. Франка і П. Верлена музичність, мінорність.
Сонети М.Зерова як творче осмислення традиційних рис сонетописання («Класики», «Finale», «Вергілій», «Скорпіон», «Діва»). Будова за класичним взірцем та штрихи неокласичного стилю. Дзвінкість і точність рим, милозвучність мови.	1	1	1		<b>Учень (учениця):</b> <i>виразно читає</i> сонети М.Зерова; <i>називає</i> класичні і неокласичні риси сонетів, античні образи, використані поетом у сонетах; <i>коментує</i> художню майстерність автора; <b>ТЛ:</b> дає визначення понять <i>неокласицизм, літературна школа, сонет</i> .	Доба першої хвилі українського відродження. Неокласицизм як художня течія в українській літературі.
Максим Рильський – поет-сонетяр, його відданість «кованій в залізі ритми мрії». Традиції і новаторство у його творчості (трансформація на український манер класичних французьких та італійських рим).	2	1	1		<b>Учень (учениця):</b> <i>називає</i> головні віхи життєвого і творчого шляху М. Рильського; <i>самостійно добирає</i> сонети митця для читання та аналізу; <i>виразно читає, коментує, інтерпретує</i> їх;	Французький класицизм поетів-«парнасців» (Ж.-М. де Ередіа, Леконт де Ліль) і український неокласицизм: спорідненість і відмінність. М. Рильський – перекладач сонетів на українську мову.

Сонети М. Рильського (за вибором учителя та учнів).				визначає традиції і новаторські риси творчості поета.	
Філософічність сонетів Дмитра Павличка («моя книжечка сонетів... зв'язана з цілим світом»). «Любов і ненависть», «Я і ти», «Два світи» та ін. сонети (за вибором вчителя та учнів). Широке використання автором традиційної народної символіки світла і тіні, червоного і чорного кольорів. Слав думки, психологізованих образів людського буття та яскравих колористичних переживань («Яблуня», «Вечір», «Зорі», «Бажання» та ін.). Пейзажна медитація в сонетах Д.Павличка.	2	1	1	<b>Учень (учениця):</b> виразно читає сонети Павличка, коментує, аналізує або інтерпретує їх (за власним вибором або вибором учителя); веде діалог про майстерність поета; ілюструє свої висловлювання прикладами з текстів сонетів.	Традиції народної символіки світлотіні, червоного і чорного в картинах українських художників К. Білокур, Г. Самарської та ін.
Сонет в українській еміграційній поезії (Юрій Клен, М. Орест, Є. Маланюк, Б.Кравцев, С.Гординський, Яр Славутич, О. Тарнавський, І. Качуровський, Е. Андієвська та ін.	2	1	1	<b>Учень (учениця):</b> називає імена поетів-сонетярів української діаспори, виразно читає (читує) їхні твори; складає історико-культурний (або власний) коментар.	Розвиток різних видів мистецтва в українській еміграційній культурі. Збереження специфіки українського мистецтва в діаспорі.

ВІНОК СОНЕТІВ У СВИТОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ					
Поняття про вінок сонетів як складну строфічну форму віршованого твору (15 сонетів). Зміст вінка сонетів, його будова, «магістрал» — тематичний і композиційний ключ усього циклу. Словенський поет Франце Прешерн — першовідкривач форми вінка сонетів у світовій літературі. В.Брюсов — один із перших укладачів вінка сонетів у російській літературі «Светоч мысли», «Роковой ряд». Вінки сонетів «Corgona Astralis», «Lunaria» М.Волошина.	1	1	1	<b>Учень (учениця):</b> називає головні жанрові ознаки цього віршованого твору та їх укладачів; розповідає про художню майстерність авторів-укладачів; читає виразно й аналізує вінок сонетів Ф. Прешерна, В. Брюсова, М. Волошина (за вибором учителя або власним вибором); <b>ТЛ:</b> дає визначення понять «вінок сонетів», «магістрал».	Кращі зразки вінків сонетів в українській та світовій літературі.
Вінок сонетів в українській літературі: М. Жук (1918), А. Казка «Аргонавти» (1919), Д. Павличко «Гронослов» (1964).	1	1	1	<b>Учень (учениця):</b> називає головні жанрові ознаки творів М. Жука, А. Казки, Д. Павличка; виразно читає й аналізує вінок сонетів українських поетів (за вибором учителя або власним вибором); коментує художню майстерність авторів; <b>ТЛ:</b> повторює поняття «вінок сонетів», «магістрал».	Фольклорна та міфологічна основи, античні сюжети Анка сонетів «Аргонавти».

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ					
Основні поняття про теорію і практику художнього перекладу. Майстри художнього перекладу в українській літературі XIX і XX століть: Г. Кочур, М. Зеров, М. Лукаш, М. Рильський, Д. Павличко.	2	1	1	<b>Учень (учениця):</b> знає основні положення теорії і практики художнього перекладу; <i>визначає</i> різницю між перекладами різних видів (художній, дослівний та ін.); <i>порівнює</i> переклади одного й того ж сонета різними перекладачами; <i>називає</i> українських перекладачів та їхні переклади; <i>висловлює власну думку</i> про переклади сонетів; <b>ТЛ:</b> дає визначення поняття <i>переклад</i> .	Майстри художнього перекладу в українській і російській літературі.
СОНЕТНИЙ ЖАНР У КОНТЕКСТІ ПОСТМОДЕРНІЗМУ					
Розвиток сонетної форми у світовій літературі другої половини XX століття. Риси постмодернізму у творчості Й. Бродського: цитатно-пародійний характер, прийом відсторонення, мовна маска.	1	1	1	<b>Учень (учениця):</b> <i>характеризує</i> в найзагальніших рисах постмодернізм як літературний напрям мистецтва кінця XX ст.; <i>висловлює</i> власне судження про особливості поезії постмодернізму; <i>виразно читає й аналізує</i> сонети з циклу Й. Бродського; <b>ТЛ:</b> дає визначення поняття <i>постмодернізм</i> .	Загальна характеристика світового літературного процесу останніх десятиліть. Постмодернізм — як один з найвизначніших напрямків мистецтва кінця XX століття. Філософсько-естетичні засади постмодернізму та їх вияв у художній літературі.
Найяскравіші представники постмодерного сонета в українській літературі: В. Неборака, Ю. Андрухович, С. Грабар.	2	1	1	<b>Учень (учениця):</b> <i>характеризує</i> постмодернізм в загальних рисах;	Постмодернізм у різних видах українського мистецтва.

Р. Мельників, В. Рябий та ін. Найрізноманітніші модифікації у формі сонета: одноримний сонет, дворимний, білий сонет, синтез катренів з рубаями, 3-стоповий, 2-стоповий сонет тощо.				<i>називає</i> представників сонетного жанру цього постмодернізму в українській літературі; <i>висловлює</i> власні судження про особливості сонетів українських поетів-постмодерністів; <i>виразно читає</i> сонети В. Неборака, С. Грабаря, Ю. Андруховича, В. Рябого та ін. (за вибором учителя або власним вибором).	
УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ МАТЕРІАЛУ СПЕЦКУРСУ					
Повторення, узагальнення та систематизація навчального матеріалу спецкурсу «Сонет в історії української і світової літератури».	2	2		<b>Учень (учениця):</b> <i>називає</i> авторів і <i>знає</i> зміст вивчених протягом року сонетів; <i>повторює і систематизує</i> засвоєні відомості з теорії літератури; <b>ТЛ:</b> дає визначення вивчених теоретико-літературних понять.	
Творчі роботи учнів (за вибором) письмові твори, написання власних сонетів. Складання сценарію літературного вечора (колективна або групова робота).	1	1		<b>Учень (учениця):</b> <i>називає</i> авторів — видагних майстрів сонетного жанру; <i>знає</i> зміст вивчених протягом року поетичних творів-сонетів	

## ЛІТЕРАТУРА

1. *Алпатов М.В.* Художественные проблемы итальянского Возрождения. — М.: Изобразительное искусство, 1976.
2. *Аникст А.А.* Поэмы сонети і вірші Шекспіра. — М.: Книга, 1974.
3. *Аникст А.А.* Шекспир: ремесло драматурга. — М.: Сов. писатель, 1974.
4. *Антология русской поэзии. Серебряный век.* — М.: Изд. Стрекоза, 2006. — 720 с.
5. *Андієвська Е.* Сонети // Кур'єр Кривбасу. — 2000. — №122. — 59–68 с.
6. *Алексеев М.П., Жирмунский В.М., Мокульский С.С. и др.* История зарубежной литературы. Средние века и Возрождение. — М.: Высшая школа, 1987.
7. *Барз М.А.* Шекспир и история. — М.: Наука, 1976.
8. *Гарін І.І.* Шекспір Вільям, про нього. Художня література. — Харків: Гариниздат, 1998.
9. *Виленкин В.Я.* В сто первом зеркале (Анна Ахматова). — М.: Советский писатель, 1990. — 336 с.
10. *Гроссман Л.* Поэтика сонета // Проблемы поэтики. М. — Л., 1925. — 134 с.
11. *Дяченко О.* Сонет у «громі серця»: Про сонети подільської осені Д. Павличка / Олена Дяченко // Дзвін. — 2001. — № 8. — 149–153 с.
12. Западноевропейская лирика. — Л., 1974. — 32–34 с.
13. *Западов В.А.* Русская литература XVIII века, 1770–1775: Хрестоматия. М.: Просвещение, 1979. — 447 с.
14. *Кирилюк З.В.* Зарубіжна література. Античність. Середньовіччя. Бароко. Класицизм. — Тернопіль: Астон, 2002. — 259 с.
15. *Клименко Ж.В.* Теорія і технологія вивчення перекладних художніх творів у старших класах загальноосвітньої школи. — К.: НПУ ім. Драгоманова, 2006. — 340 с.
16. *Лекції з історії світової та вітчизняної культури: Навч. посібник.* Вид. 2-ге. Перероб. І доп. / За ред. професора А. Яртися та проф. В. Мельника. — Львів: Світ, 2005. — 568 с.
17. *Літературознавча енциклопедія: У 2-х т. Т. 2* / Авт.-уклад. Ю.І. Ковалів, В.І. Теремка. — К.: ВЦ «Академія», 2007. — 624 с.
18. *Мороз О. Н.* Етюди про сонет. — Київ, 1973.
19. *Маковей Г.* Еротична лірика Дмитра Павличка (збірка «Золоте ябко» / Г. Маковей // Слово і час. — 2002. — № 11. — 50–57 с.
20. *Наливайко Д.С.* Україна очима Заходу / Вид. 2-ге. Доп. — К.: Грамота, 2008. — 784 с.
21. *Ніколенко О.М.* Бароко, класицизм, просвітництво. Література XVII–XVIII століть: Посібник для вчителя. — Харків: Веста, видавництво «Ранок», 2003. — 224 с.
22. *Павличко Д.* Світовий сонет / Передм. Автора. — К.: Генеза, 2004. — 536 с., портр.
23. *Павличко Д.* Золоте ябко: (поезії) / Д. Павличко. — К.: Основи, 1998. — 207 с.
24. *Павличко Д.* Пелюстки і лоза / Д. Павличко. — К.: Дніпро, 1964. — 347 с. — (Вибрані твори).
25. *Павличко Д.* Сонети: Світовий сонет / Д. Павличко. — К.: Генеза, 2004. — 536 с.
26. *Поэзия народов мира* / Сост. В.В. Левица, С.А. Небольсина, В.В. Столбова (поэзия народов Латинской Америки), С.А. Макуренковой; Вступ. ст. Г. Кружкова; Оформл. тома А. Зайцева. — М.: Дет. лит., 1986. — 719 с., ил. — (Б-ка мировой литературы для детей, том 50).
27. *Поэзия. Серебряный век.* — Донецк: издательство «Донеччина», 2007. — 320 с.
28. *Ренессанс. Барокко. Класицизм.* Проблема стилей в западноевропейском искусстве XV – XVII веков. М.: Наука, 1966. — 348 с.
29. *Рильський М.Т.* Зібрання творів у 20-и т. / Редкол.: Л.М. Новиченко (голова) та інші. — К.: Наукова думка, 1983–1985.
30. *Русская литература — век XVIII. Лирика* / Сост., подгот. текстов и коммент. Н. Кочетковой, Е. Кукушкиной, К. Лаппо — Данилевского и др. Вступ. статья Н. Кочетковой. — М.: Художественная литература, 1990. — 734 с.
31. *Русские поэты; Антология русской поэзии в шести томах* / оформл. А.Е. Ганушкина. — М.: Детская литература, 1989. — Т. 1. / Сост. В.И. Коровин и Ю.В. Манн; Предисл., коммент. и словарь В.И. Коровина; худож. В.П. Панов, 1989. — 704 с.
32. *Сорока М.* Відлуння десятиліть. Українська література другої половини ХХ ст. : Навч. посіб. — К. : Грамота, 2001. — 463 с. — (Шк. 6-ка).
33. *Сулима М.* Сонети українських футуристів // Київська старовина. — 2001. — №6. — 86–94 с.
34. «Серебряный век» русской поэзии: Сборник / Сост., авт. коммент.: И.Г. Панченко, В.Л. Скуратовский; авт. предисл. В.Л. Скуратовский. — К.: Дніпро, 1991. — 639 с.
35. *Татаршинова Л.Е.* История русской литературы и журналистики XVIII века. — М.: Изд. Московск. у-та, 1975. — 331 с.
36. *Шенгели Г.* Техника стиха. — М., 1960.
37. *Штейн А.Л.* Вільям Шекспір: Життя і творчість. — М.: Ин-т иностр. яз. (Гаудеамус), 1996.